

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij zes fracties de behoefte de minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de beleidsreactie evaluatie IOB: Tactische diplomatie voor een Strategisch Concept, de Nederlandse inzet voor het NAVO Strategisch Concept 2012 (28 676-169).

De voorzitter van de commissie,
Eijssink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggende rapport van de IOB en de beleidsreactie van de regering. Het rapport en de reactie onderschrijven het belang van het diplomatieke werk dat gebeurt op de Permanente Vertegenwoordiging die Nederland heeft. De leden van de VVD-fractie hebben verder geen aanvullende vragen over dit rapport.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de conclusies van de IOB evaluatie. De evaluatie en de conclusies van de IOB maken duidelijk dat en op welke wijze Nederland invloed heeft kunnen doen gelden bij de NAVO.

De leden van de PVV-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het rapport van de IOB en de reactie van het kabinet hierop. In de eerste plaats stelt de PVV dat het begrip «invloed» moeilijk te definiëren en te meten is, waardoor conclusies van het rapport niet in alle gevallen als vaststaande feiten kunnen worden geïnterpreteerd. Toch geeft het uitgebreide rapport een waardevolle blik op de doeltreffendheid van de Nederlandse inspanningen op diplomatiek gebied.

De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de beleidsreactie op de IOB-evaluatie «Tactische diplomatie voor een Strategisch Concept». Genoemde leden hebben een aantal vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van voorliggende evaluatie en de reactie van de regering hierop. Genoemde leden hebben een aantal vragen.

De leden van de fractie van D66 hebben met belangstelling kennis genomen van de «Tactische Diplomatie voor een Strategisch Concept. De Nederlandse inzet voor het NAVO Strategisch Concept 2010» en hebben enkele vragen.

Appreciatie van hoofdbevindingen en aandachtspunten

De leden van de PVV-fractie vinden het vreemd dat de IOB aan de ene kant concludeert dat Nederland op het thema van «samenwerking NAVO-EU» geen invloed heeft kunnen uitoefenen, terwijl de regering in haar beleidsreactie aangeeft dat Nederland hier wél succesvolle inspanningen heeft geleverd. Hoe kan dit verschil worden verklaard? Overigens zijn de leden van de PVV-fractie van mening dat er helemaal niet hoeft te worden geïnvesteerd in de samenwerking tussen de NAVO en de EU.

De leden van de SP-fractie wijzen erop dat in de IOB-evaluatie staat dat «enkele – aanvankelijk in de Nederlandse doelstellingen opgenomen – punten (deels) al betrekkelijk vroeg uit beeld (verdwenen), zoals het gender-aspect, mensenrechten en Security Sector Reform (SSR).» De leden van de SP horen graag van de regering waarom dit gebeurde. Welke gevolgen hadden het uit beeld verdwijnen van deze onderwerpen voor de aandacht ervoor in het uiteindelijke document?

Bij de discussie over de kwestie artikel 5 bleef de door Nederland gewenste scherpere kwalificatie dat sprake moest zijn van «*armed attack*» achterwege. De leden van de SP-fractie vragen hoe de regering toen precies geprobeerd heeft deze kwestie aangepast te krijgen en wat de gevolgen ervan zijn dat het nu niet aangepast is. Welke gevolgen heeft dit voor het mogelijk gebruik van artikel 5?

De leden van de D66-fractie zien een diffuus beeld ten aanzien van de Nederlandse invloed. IOB concludeert dat Nederland geen invloed heeft kunnen uitoefenen bij de thema's artikel 5 en samenwerking NAVO-Europese Unie; enige invloed bij raketverdediging, partnerschappen, *comprehensive approach* en de hervormingsproblematiek; substantiële invloed bij ontwapening, wapenbeheersing en non-proliferatie en het uitbreidingsdossier; en grote invloed bij de samenwerking NAVO-Rusland. Hoe verklaart de regering deze verschillen? Is hier sprake van bewuste focus, of is dit de uitkomst van het ontbreken van duidelijke politieke sturing?

Het diplomatieke handwerk

Het valt de leden van de PVV-fractie op dat de Nederlandse inzet vooral door ambtenaren werd bepaald, terwijl de politieke sturing vrij beperkt was. Ambtenaren stelden zelfs hun eigen (concept) instructies op. Waarom liet de regering dit belangrijke werk over aan ambtenaren en was er geen grotere betrokkenheid van de premier en/of de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie? Heeft Nederland hierdoor kansen gemist om meer invloed uit te oefenen? Was er onder andere landen wel een grotere politieke betrokkenheid of lieten zij het werk ook veelal over aan hun ambtenaren? De leden van de PVV-fractie willen bij nieuwe onderhandelingen een grotere rol voor de regering in plaats van de ambtenarij.

Ook de leden van de SP-fractie hebben een aantal vragen over de politieke sturing. Deelt de regering de bevinding van de IOB dat het herzieningsproces van het NAVO Strategisch Concept aan Nederlandse zijde nogal «ambtelijk» aanvoelt? Kan de regering aangeven of dit proces bij andere lidstaten ook vooral «ambtelijk» aanvoelt of dat door andere landen de onderhandelingen meer politiek zijn aangestuurd? Had Nederland wellicht meer invloed op het onderhandelingsproces kunnen uitoefenen als de eigen inzet meer politiek gewicht had gekregen door grotere betrokkenheid van de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Defensie en de minister-president, niet alleen tijdens de Top van Lissabon, maar ook in het traject daaraan voorafgaand? Indien ja, waarom is hier niet voor gekozen?

De leden van de CDA-fractie geven aan dat de IOB op een aantal punten kritisch is over de invloed die Nederland heeft gehad in het proces. Daarnaast is het resultaat van sommige inspanningen moeilijk te meten, zoals de inbreng van de heer Van der Veer in de Expertgroep. In reactie hierop geeft de regering aan deze conclusies graag mee te nemen bij de inspanningen die gericht zijn op de modernisering van de diplomatie. Welke concrete voorstellen ter verbetering zijn te verwachten? Kan de regering concreet de mogelijkheden aangeven om de meetbaarheid van de inzet te verbeteren?

De leden van de D66-fractie constateren dat de IOB-evaluatie benadrukt dat de Nederlandse inzet vooral bepaald werd door «een haast intuïtieve inschatting bij medewerkers van de grenzen en mogelijkheden inzake het NAVO-beleid». Deelt de regering deze constatering? Wat is de reactie van de regering op de stelling dat politieke sturing slechts in relatief beperkte mate plaatsvond en dat de onderhandelingen «ambtelijk» aanvoelen? Op welke manier zal het kabinet in de toekomst politieke sturing verbeteren? Deelt de regering de mening dat het wenselijk is dat in de toekomst de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Defensie en de minister-president niet alleen tijdens de NAVO-top zelf, maar ook in het traject daarvoor stevig aangesloten zijn? Waarom heeft de regering ervoor gekozen de positieve punten uit de evaluatie te benadrukken, maar de voorbehouden die de evaluatie maakt achterwege te laten?

De rol van Nederland in het internationale krachtenveld

De leden van de PVV-fractie vinden dat in onderhandelingen bij NAVO-bijeenkomsten het nationaal belang voorop moet staan. De leden van deze fractie vragen zich af in hoeverre Nederland met de gevolgde strategie als bruggenbouwer en compromis- en consensuszoeker ons eigen nationaal belang zo goed mogelijk heeft kunnen behartigen. In hoeverre is Nederland in deze rol voldoende opgekomen voor ons eigen nationaal belang en welke gevolgen heeft dit gehad voor succesvolle invloedsoefening?

De leden van de PVV-fractie willen graag een reactie van de regering op de constatering van de IOB dat de Nederlandse regering in eerste instantie terughoudend reageerde op de voorstellen over een nieuw Strategisch Concept. Waarom stelde Nederland zich in de afgelopen jaren zo terughoudend op en welke (beïnvloedingskansen) in een eerder stadium zijn hierdoor gemist?

De leden van de SP-fractie wijzen erop dat de onderzoekers van de IOB het Nederlandse aandeel in de totstandkoming van het Strategisch Concept primair als «faciliterend» typeren (p.56). In de IOB-evaluatie staat: «Nederland «dreef» op eigenlijk alle onderhandelings thema's (in meer of mindere mate) bewust mee met de grote middengroep van lidstaten» (p.27). Voor zover Nederland invloed heeft kunnen uitoefenen, was dit vooral op tactisch niveau, maar niet op strategisch niveau (p. 21–22).» De leden van de SP-fractie vragen of de regering deze conclusie onderschrijft.

De betrokkenheid van maatschappelijk organisaties en de Nederlandse bevolking bij het veiligheidsdossier

De leden van de PVV-fractie merken op dat de regering en de IOB kritische aantekeningen hebben gemaakt bij de belangstelling vanuit de Kamer voor het NAVO Strategisch Concept. Hierop zou de PVV graag een nadere toelichting zien. De Kamer heeft de afgelopen jaren immers veel debatten hierover gevoerd, waarbij ook moties werden ingediend en aangenomen. Daarnaast hebben de Nederlandse afgevaardigden bij de NAVO Assemblee veel werk verricht op dit gebied.

De leden van de SP-fractie wijzen op de conclusie van de IOB dat er nauwelijks sprake is geweest van een maatschappelijk debat over het nieuwe Strategisch Concept van de NAVO. Het was niet de eerste keer dat een aangekondigd maatschappelijk debat over een belangrijke kwestie uitbleef. De IOB stelt dat hier extra zorgvuldigheid en extra vindingrijkheid geboden zou zijn geweest. De leden van de SP-fractie willen van de regering weten of dit wordt gedeeld en hoe in de toekomst voorkomen kan worden dat een maatschappelijk debat over een belangrijke kwestie niet van de grond komt. In de brief over het IOB-rapport staat hierover dat «de maatschappelijke en politieke consultaties zich grotendeels beperkten tot de «usual suspects», waarbij niet goed valt vast te stellen of dit voortkomt uit gebrek aan belangstelling voor het onderwerp bij het publiek of door gebrek aan actieve regievoering van de zijde van het ministerie.» De leden van de SP-fractie vragen wat deze regievoering door het ministerie precies inhield. Kan deze regievoering nader toegelicht worden?

De leden van de SP-fractie merken op dat in de Tweede Kamer een motie is aangenomen, waarin het kabinet verzocht werd om een brede parlementaire en maatschappelijke consultatie en discussie over het Concept te organiseren. De leden van de SP-fractie willen van de regering weten hoe deze motie precies is uitgevoerd. Kan een overzicht worden gegeven van

alle in dit kader ontplooide activiteiten en de kosten die hiermee gepaard gingen?

De leden van de SP-fractie vragen de regering waarom in de IOB-evaluatie niet is onderzocht welke invloed de politieke inbreng van de Nederlandse delegatie in de NAVO Assemblee hierop heeft gehad? Vindt de regering dat de inbreng van Nederlandse Kamerleden in een internationaal gremium als de NAVO Parlementaire Assemblee kan bijdragen aan de effectiviteit van de Nederlandse diplomatieke inspanningen?

De leden van de CDA-fractie wijzen op de constatering van de IOB dat er in de Kamer weinig belangstelling bestond voor overleg over het nieuwe Strategisch Concept. Met deze constatering doet het IOB geen recht aan de inzet die door Kamerleden is gepleegd in andere gremia, met name de Parlementaire NAVO-assemblee. De politieke invloed die hier wordt uitgeoefend wordt niet gewogen in de IOB-evaluatie. Kan de regering een inschatting geven van de rol die de NAVO-assemblee heeft gehad in het proces?

De leden van de CDA-fractie hechten grote waarde aan een sterke betrokkenheid van de Nederlandse bevolking bij de NAVO, haar waarden en haar doelstellingen. De regering geeft aan dit in de toekomst te zullen bevorderen middels effectief gebruik van digitale netwerken en andere instrumenten. Kan de regering aangeven op welke manier zij deze netwerken effectiever zal gebruiken?

De leden van de fractie van D66 constateren dat de regering stelt dat «vanuit de Kamer geen grote belangstelling bestond om deel te nemen aan een breder debat of overleg». Kan de regering aangeven hoe dat zich verhoudt tot drie aangenomen moties in de Tweede Kamer, waaronder een motie om een brede parlementaire en maatschappelijke consultatie en discussie over het Concept te organiseren? Hoe verhoudt deze stelling zich tot het feit dat de Eerste Kamer in oktober 2009 eigenstandig een symposium heeft georganiseerd over de toekomst van de NAVO, waarop uitgebreid over het Strategisch Concept is gesproken? Hoe beoordeelt de regering de inbreng van Nederlandse Kamerleden in de NAVO Parlementaire Assemblee, specifiek in deze context? Waarom is in de IOB evaluatie niet onderzocht welke invloed de politieke inbreng van de Nederlandse delegatie in de NAVO Assemblee heeft gehad op de totstandkoming van het nieuwe Strategisch Concept van de NAVO?

Overig

De leden van de fractie van de PVV merken op dat het niet duidelijk is hoeveel kosten er door Nederland zijn gemaakt bij de herziening van het Strategisch Concept. Kan de regering aangeven welk deel van het beschikbare budget van de begroting Buitenlandse Zaken is ingezet voor de prestatie «Herziening van het Strategisch Concept van de NAVO?» Hoe is dit geld specifiek besteed?

Ook de leden van de SP-fractie vragen of de regering aan kan geven welk deel van het bedrag dat in 2010 op artikelonderdeel 2.1 is uitgegeven, is ingezet voor de prestatie Herziening van het Strategisch Concept van de NAVO.

De leden van de CDA-fractie geven aan dat met de herziening van het Strategisch Concept de NAVO een belangrijke stap heeft gezet naar aanpassing van de organisatie aan nieuwe dreigingen in de wereld. Een belangrijk proces dus, waarin Nederland een vooraanstaande rol dient te spelen. Om een goede inschatting van deze inspanningen te kunnen geven hechten deze leden er aan meer duidelijkheid te krijgen over het

budget wat beschikbaar werd gesteld voor de Nederlandse inspanning. Kan de regering aangeven welk bedrag binnen artikel 2.1 van de begroting van 2010 was gereserveerd voor de Herziening van het Strategisch Concept?